

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΝ ΜΝΗΜΟΣΥΝΟΝ ΤΟΥ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟΥ
ΑΜΙΛΚΑ ΑΛΙΒΙΖΑΤΟΥ (1887 - 1969) *

ΕΙΣΗΓΗΣΙΣ ΤΟΥ ΠΡΟΕΔΡΟΥ κ. ΛΕΩΝ. Θ. ΖΕΡΒΑ

Ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν εἶχεν ἐπανειλημμένως τὴν εὐκαιρίαν νὰ διακηρύξῃ δημοσίᾳ, ὅτι θὰ διατηρήσῃ εὐγνώμονα ἀνάμνησιν τῶν ὑπηρεσιῶν τοῦ ἀειμνήστου Ἀμίλκα Ἀλιβιζάτου πρὸς τὴν Πατρίδα, τὴν Ἐπιστήμην, τὴν Ἀκαδημίαν. Μίαν ἀπόδειξιν τούτου ἀποτελεῖ ἡ σημερινὴ ἐκδήλωσις, ἣ ὅποια εἶναι ἀφιερωμένη εἰς τὸ ἐπιστημονικὸν ἔργον τοῦ ἀειμνήστου ἀνδρός. Τὴν ἀνάλυσιν τοῦ ἔργου τούτου ἀνέλαβεν εὐχαρίστως, κατ' ἐντολὴν τῆς Συγκλήτου τῆς Ἀκαδημίας, ὁ Ἀκαδημαϊκὸς κ. Μπρατσιώτης, τὸν ὁποῖον παρακαλῶ ν' ἀνέλθῃ εἰς τὸ βῆμα.

ΟΜΙΛΙΑ ΤΟΥ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟΥ κ. Π. Ι. ΜΠΡΑΤΣΙΩΤΟΥ

Ἐπεφυλάσσετε εἰς ἐμέ, ὡς τὸν μόνον ἀτυχῶς ἐναπομείναντα ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ Ἀθηνῶν θεολόγον, μετὰ τὴν ἐντεῦθεν πρὸ ὀκτῶ ἐτῶν χαιρετιστήριοι πρὸς τὸν ἀείμνηστον συνάδελφον Ἀμίλκαν Ἀλιβιζᾶτον προσφώνησιν ἐπὶ τῇ εἰσόδῳ του εἰς τὸ Ἰδρυμα τοῦτο, νὰ ἐπιτελέσω σήμερον καὶ τοῦτο τὸ πένθιμον εἰς τὴν ἱεράν του μνήμην καθήκον.

Ὁ Ἀμίλκας Ἀλιβιζᾶτος, γεννηθεὶς κατὰ τὸ ἔτος 1887 εἰς τὸ Ληξούριον τῆς Κεφαλληνίας, ἐξ οὗ κατήγετο, πρὸς τοῖς ἄλλοις, καὶ ὁ ἐπιφανὴς ἐπὶ Τουρκοκρατίας Ἐπίσκοπος Κερνίτσης καὶ Καλαβρύτων Ἠλίας Μηνιάτης, ἦτο γόνος γνωστῆς ἱατρικῆς οἰκογενείας, εἰς τὴν ὁποίαν ἀνήκεν καὶ ὁ ἔγκριτος ἀδελφὸς τοῦ Ἀμίλκα Νικόλαος Ἀλιβιζᾶτος, καθηγητῆς τῆς Χειρουργικῆς ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ. Διακρινόμενος ὁ Ἀμίλκας ἐκ τῆς παιδικῆς του ἡλικίας διὰ τὸν ζωηρὸν ἐκκλησιαστικὸν του ζῆλον, ἐνεργάφῃ, ἐν τῇ μεγάλῃ ἐπιμονῇ του καὶ παρὰ τὰς ἀντιδράσεις τοῦ οἰκογενειακοῦ του περιβάλλοντος, εἰς τὴν Θεολογικὴν Σχολὴν τοῦ Πανεπιστημίου

* Ἐκτακτος συνεδρία τῆς 10ης Μαρτίου 1970.

τούτου, μετὰ τὴν ἀποπεράτωσιν τῶν σπουδῶν τῆς ὁποίας καὶ τὴν λήψιν τοῦ πτυχίου του μετέβη πρὸς σχετικὴν ἐπιμόρφωσίν του, ἰδίαις δαπάναις, εἰς Γερμανίαν, ὅπου ἐν τοῖς Πανεπιστημίοις τῆς Λειψίας καὶ τοῦ Βερολίνου εἰδικεύθη εἰς τὴν Ἐκκλησιαστικὴν Ἱστορίαν ἐν ἰδιαιτέρῳ συνδυασμῷ μετὰ τοῦ Κανονικοῦ Δικαίου, παρακολουθῶν τὰς παραδόσεις καὶ τὰ εἰδικὰ σπουδαστήρια ἐπιφανῶν καθηγητῶν, ὅποιοι ἦσαν ὁ *Albert Hauck* καὶ *Rudolf Sohm* ἐν Λειψία καὶ ὁ *Adolph Harnack*, ὁ *Pfleiderer* καὶ ὁ *Troeltsch* ἐν Βερολίῳ. Ἐκεῖ μάλιστα ἔσχε τὴν εὐκαιρίαν νὰ παρακολουθήσῃ καὶ τὰς ἐργασίας τοῦ αὐτόθι συνελθόντος τὸ 1912 Συνεδρίου θρησκευμάτων, ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἀπεκόμισεν ἀρκετὰς ἐμπνεύσεις διὰ τὴν ἰδικὴν του εὐρύτεραν σταδιοδρομίαν.

Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν ἐπιστημονικὴν του σταδιοδρομίαν, ἡ πρώτη θέσις τὴν ὁποίαν κατέλαβεν ἐπανελθὼν εἰς Ἀθήνας ἦτο ἡ τοῦ Ἑλληνοδιδασκάλου, ὡς ἐκαλοῦντο τότε οἱ σήμερον καλούμενοι καθηγηταὶ εἰς τὰς ἀνωτέρας βαθμίδας τῆς μέσης ἐκπαίδευσεως ἀσχέτως ἐπιστημονικοῦ κλάδου. Καὶ ὅμως ἀπὸ τῆς σχετικῶς ταπεινῆς ταύτης θέσεως εἶχεν ὁ νεαρός, ἀλλὰ φλογερός, Ἀμίλκας Ἀλιβιζᾶτος τὸ θάρρος νὰ ἐκδηλώσῃ τὰ πρὸς τὴν μητέρα Ἐκκλησίαν αἰσθήματά του, ἐγκαινιάζων οὕτω τὴν πλουσίαν δραστηριότητά του ἀφ' ἑνὸς διὰ τῆς δημοσιεύσεως 32 ὄλων ἄρθρων εἰς τὴν εὐρέως τότε κυκλοφοροῦσαν ἡμερησίαν ἐφημερίδα «Π α τ ρ ί δ α», ἀφ' ἑτέρου δὲ διὰ δύο ὁμιλιῶν του ἀπὸ τοῦ βήματος τοῦ φιλολογικοῦ συλλόγου Π α ρ ν α σ σ ο ῦ ὑπὲρ τῆς ἀπαγκιστρώσεως τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τὸν ζυγὸν τοῦ Κράτους, ὑπὸ τὸν ὁποῖον ἐστέναζεν αὕτη δυνάμει τῶν πολιτικοκρατικῶν νόμων Σ' καὶ ΣΑ' τοῦ 1852, καὶ δὴ ὑπὲρ τῆς ἀναδιοργανώσεως τῆς Ἐκκλησίας ταύτης ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἱερῶν κανόνων τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας. Ἀς σημειωθῇ δ' ὅτι ἡ ρηξικέλευθος ἐκείνη προσπάθεια τοῦ νεαροῦ τότε θεολόγου ἀνελαμβάνετο ἐν ἔτει 1914, μετὰ τοὺς ἑλληνικοὺς πολεμικοὺς θριάμβους τοῦ 1912 - 1913 καὶ μετὰ τὴν προσάρτησιν τῶν ἀπελευθερωθεισῶν τότε νέων Χωρῶν, συνέπιπτε δὲ καὶ μετὰ τῆς οὐχὶ ἀσχέτου πρὸς τὴν μνημονευθεῖσαν ἀρθρογραφίαν αὐτοῦ ἐκκλησιαστικῆς κινήσεως πέντε διαπρεπῶν ἀρχιερέων, τοῦ Μεσσηνίας Μελετίου Σακελλαροπούλου, τοῦ συγγραφέως τοῦ περισπουδάστου («Ἐ κ κ λ η σ ι α σ τ ι κ ο ῦ Δ ι κ α ί ο υ»), τοῦ Μαντινείας Γερμανοῦ Μεταξᾶ, τοῦ Σπάρτης Γερμανοῦ Τρωϊάνου, τοῦ Θηβῶν Συνεσίου Φιλίππιδου καὶ τοῦ Ἄρτης Σπυρίδωνος Γκινάκα, ἐπιδιωκόντων ἐκ μέρους ὁμάδος ἐκ 19 συναδέλφων δι' ἐνεργειῶν των παρὰ τε τῷ Βασιλεῖ Κωνσταντίνῳ καὶ τῷ τότε πανισχυρῷ πρωθυπουργῷ Ἐλευθερίῳ Βενιζέλῳ, τὴν διόρθωσιν τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων. Ἀποτέλεσμα δὲ τῶν ἐνεργειῶν ἐκείνων ἦτο, δυνάμει νομοσχεδίου ὑποβληθέντος εἰς τὴν Βουλὴν ὑπ' αὐτοῦ τοῦ πρωθυπουργοῦ καὶ ψηφισθέντος ὑπ' αὐτῆς τὴν ἐσπέραν τῆς 24ης Μαρτίου τοῦ 1914, ἡ συγκρότησις μεγάλης «Νομοπροπαρασκευαστικῆς Ἐπιτροπῆς» πρὸς ἀναθεώρησιν καὶ σύνταξιν νέας ἐκκλησιαστικῆς

νομοθεσίας, επιτροπῆς ἣτις ἀπετελέσθη ἐκ τῶν Μητροπολιτῶν Ἀθηνῶν Θεοκλήτου ὡς προέδρου, Θεσσαλονίκης Γενναδίου, καὶ Δράμας Ἀγαθαγγέλου, τοῦ προμημονευθέντος ἐπισκόπου Μεσσηνίας Μελετίου, τοῦ Σπάρτης Γερμανοῦ καὶ τοῦ Ἱεραπέτρας τῆς Κρήτης Τίτου, ὡς καὶ τῶν καθηγητῶν τοῦ Πανεπιστημίου Γ. Δέρβου, τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς, καὶ Ἰωάννου Εὔταξιου, καθηγητοῦ τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαίου παρὰ τῇ Νομικῇ Σχολῇ, τοῦ βασιλικοῦ ἐπιτρόπου παρὰ τῇ Ἱερᾷ Συνόδῳ Μιχ. Γαλανοῦ καὶ τοῦ ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν τμηματάρχου τοῦ οἰκείου Ὑπουργείου Ἰ. Ἰωαννίδου, εἰς τοὺς ὁποίους προσετέθη ὁ μόλις 27ετῆς τότε ἑλληνοδιδάσκαλος Ἀμίλλκας Ἀλιβιζᾶτος, ὡς συντάκτης ἐκτὸς τῶν μνημονευθέντων φιλεκκλησιαστικῶν ἄρθρων του εἰς τὴν «Π α τ ρ ἰ δ α» καὶ ἄλλων τινῶν ἐπικαίρων ἐκκλησιαστικῶν δημοσιευμάτων. Εἰς τὴν ἐν λόγω ἐπιτροπὴν ἀνετίθετο ἡ μελέτη τῶν ἐπιμάχων ἐκκλησιαστικῶν ζητημάτων καὶ ἡ ἐντὸς προθεσμίας ἑξ μηνῶν νομοπροπαρασκευαστικὴ διατύπωσις τῶν πορισμάτων τῆς μελέτης ταύτης διὰ τὴν διόρθωσιν τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων.

Ἄλλ' ἡ ὠραία ἀνορθωτικὴ ἐκείνη προσπάθεια ἔμελλεν ἀτυχῶς νὰ ναυαγήσῃ προῶρως, λόγω τοῦ γνωστοῦ τότε ἐπαράτου ἐθνικοῦ διχασμοῦ τοῦ ἔτους 1915 καὶ τῆς ἐπακολούθησάσης γενικῆς ἐπιστρατεύσεως. Καὶ ὄχι μόνον τοῦτο, ἀλλὰ κατὰ τὴν κρισιμωτάτην ἐκείνην καὶ θλιβερωτάτην ἐθνικὴν περιπέτειαν ἔλαχεν ὁ βαρύτερος κληρὸς εἰς τὸν Ἀμίλλκαν Ἀλιβιζᾶτον, λόγω τῆς ιδιότητός του ὡς εἰδικοῦ εἰς τὸ Κανονικὸν Δίκαιον, νὰ ἐπωμισθῇ τὴν τρομερὰν ἐκείνην εὐθύνην διοριζόμενος τμηματάρχης τῶν Ἐκκλησιαστικῶν τοῦ οἰκείου Ὑπουργείου, συγχρόνως δὲ καὶ βασιλικὸς Ἐπίτροπος ἐν τῇ Ἱερᾷ Συνόδῳ, ὑποχρεούμενος ὑπὸ τὴν ιδιότητά του ταύτην ὄχι μόνον, ἀντὶ ἀνορθωτικῶν ἐκκλησιαστικῶν νομοσχεδίων ἐν συνεργασίᾳ βεβαίως καὶ μετὰ διαπρεπῶν νομομαθῶν, νὰ συντάξῃ εἰδικὰ νομοσχέδια διὰ τὰς μοιραίας ἐκεῖνας ἐκκλησιαστικὰς δίκας, ἀλλὰ καὶ νὰ παρίσταται εἰς αὐτὰς καὶ δὴ καὶ νὰ ἐκτελῇ τὰς καταδικαστικὰς ἀποφάσεις τοῦ Ἐκτάκτου Ἀνωτέρου Ἐκκλησιαστικοῦ δικαστηρίου, ἀποφάσεις, ὡς ἡ καθαιρέσεις αὐτοῦ τοῦ Μητροπολίτου Ἀθηνῶν Θεοκλήτου καὶ ἄλλου τινὸς ἀρχιερέως, ὡς καὶ διαφόρους μικροτέρας ποινὰς ἐκπτώσεως ἀπὸ τοῦ θρόνου, ἀργιῶν ποικίλης οἰκονομικῆς διαρκείας κλπ.

Καὶ ταῦτα μὲν συνέβησαν κατὰ τὰ ἔτη 1916 - 1917. Περὶ δὲ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1918 ἐπηκολούθησεν ἡ ἐκλογή νέου Μητροπολίτου Ἀθηνῶν τοῦ ἀπὸ Κιτίου Μελετίου Μεταξάκη, εἰς ἀντικατάστασιν τοῦ καθαιρεθέντος Μητροπολίτου Ἀθηνῶν Θεοκλήτου. Ἐν τῷ μεταξὺ ἔμεσολάβησε, κατὰ τὴν ζοφερὰν ἐκείνην ἐθνικὴν καὶ ἐκκλησιαστικὴν περίοδον, ἡ δι' ἐθνικοὺς λόγους εἰδικὴ ἀποστολὴ εἰς Ἀμερικὴν τοῦ νεοεκλεγέντος Μητροπολίτου Ἀθηνῶν Μελετίου, συνοδευομένου ὑπὸ τε τοῦ καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀρχιμανδρίτου Χρυσοστόμου Παπαδοπούλου καὶ τοῦ Ἀμίλλκα

Ἀλιβιζάτου, ὑπὸ τὴν εἰδικότητα τοῦ κανονολόγου, ἀλλὰ καὶ ὡς ἀγγλομαθοῦς ἐπὶ τῶ σκοπῶ τοῦ κατευνασμοῦ τοῦ ἀντικτύπου τῶν ἐν Ἑλλάδι διαδραματιζομένων γεγονότων, μεταδοθέντος δυστυχῶς καὶ μεταξὺ τοῦ ἐν Ἀμερικῇ Ἑλληνισμοῦ τοῦ τραγικοῦ ἐκείνου ἐν τῇ ἑλληνικῇ πατρίδι σάλου.

Εἰς τὴν Ἀμερικὴν μεταβαίνων μετὰ τῶν ἄλλων μελῶν τῆς μνημονευθείσης Ἐπιτροπῆς ἔσχεν ὁ Ἀλιβιζάτος τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἐπικοινωνήσῃ μετὰ ξένων προτεσταντικῶν κύκλων τῆς Δύσεως καὶ ἐν Ἀμερικῇ. Ἐπίσης ἐπεκωνώθη μετὰ ἐξεχούσας προτεσταντικὰς προσωπικότητας τῆς Ἀμερικῆς, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ ὁ γνωστός εἰς τοὺς παλαιότερους ἐξ ἡμῶν ἀπὸ ἐπισκέψεις του εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐπιφανὴς Ἀμερικανὸς χριστιανὸς John Mott. Μετὰ τούτων ἀντήλλαξεν ὁ ἀείμνηστος, διὰ πρώτην φορὰν, σκέψεις καὶ περὶ τῆς ἀναγκαιότητος τῆς συνεργασίας καὶ τοῦ συνασπισμοῦ τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου, ἀνεξαρτήτως δογματικῶν καὶ ἐκκλησιαστικῶν διαφορῶν, πρὸς ἀντιμετώπισιν τῶν ἐν τε τῷ νέῳ καὶ τῷ παλαιῷ κόσμῳ σοβούντων ἀντιχριστιανικῶν ρευμάτων. Ἀκριβῶς δὲ τὸν ὑψηλὸν ἐκεῖνον σκοπὸν προωρῶντο νὰ ἀντιμετωπίσῃ ἢ τότε προπαρασκευαζομένη ἐκκλησιαστικὴ οἰκουμενικὴ λεγομένη κίνησις, εἰς τὴν ὁποίαν εἶχε μνηθῆ ἤδη ἀπὸ τοῦ 1918 καὶ κατὰ τὸ 1920, ὅτε μετέβη εἰς Γενεύην, μετὰ τοῦ τότε Ἀρχιμανδρίτου Χρυσοστόμου Παπαδοπούλου, ὡς ἐκπρόσωπος τῆς Ἱ. Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, καὶ ὑπεστήριξε τὴν πρότασιν τοῦ τότε Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου περὶ ἰδρύσεως «Κοινωνίας τῶν Ἐκκλησιῶν» κατὰ τὸ παράδειγμα τῆς «Κοινωνίας τῶν Ἑθνῶν». Ἐπίσης ἐν Ἀμερικῇ, τότε τὸ πρῶτον μεταβάς οὗτος, ἔλαβε τὴν εὐκαιρίαν νὰ γνωρίσῃ καὶ τὴν ἐκεῖ σοβαρὰν χριστιανικὴν κίνησιν μεταξὺ τῶν νέων, τὴν λεγομένην «Χριστιανικὴν Ἀδελφότητα τῶν Νέων» (XAN), διὰ τὴν μεταφύτευσιν τοῦ θεσμοῦ τῆς ὁποίας ἐν Ἑλλάδι καὶ δὴ ἐν Ἀθήναις εἰργάσθη μετὰ πολλοῦ ζήλου ὁ ἀείμνηστος Ἀλιβιζάτος, τῆς ὁργανώσεως δὲ ἐκείνης διετέλεσε καὶ ὁ πρῶτος Γεν. Γραμματεὺς, βραδύτερον δὲ καὶ Πρόεδρος, ὑπὸ τὴν ὁποίαν ιδιότητα καὶ ἔφυγεν ἀπὸ τὸν κόσμον τοῦτον, ἀφοῦ συντονώτατα εἰργάσθη καὶ διὰ τὴν λαμπρὰν στέγασιν αὐτῆς εἰς τὸ ιδιόκτητον μέγαρόν της ἐπὶ τῆς γωνίας τῶν ὁδῶν Ὀμήρου καὶ Ἀκαδημίας.

Ἐξ Ἀμερικῆς ἐπιστρέφων ὁ ἀείμνηστος Ἀλιβιζάτος, μετὰ τοῦ τότε Μητροπολίτου Μελετίου καὶ τοῦ Ἀρχιμανδρίτου Χρυσοστόμου Παπαδοπούλου, εἶχεν ἀπὸ κοινοῦ μετ' αὐτῶν νὰ ἀντιμετωπίσῃ τὰς χαλεπωτέρας τῆς ἐποχῆς ἐκείνης συνθήκας, ὑπὸ τὰς ὁποίας διετέλει ἢ ἡμετέρα ἐκκλησία μεθ' ὄλου τοῦ ἔθνους, μέχρι τῶν βουλευτικῶν ἐκλογῶν τοῦ Νοεμβρίου τοῦ 1920, τῶν ὁποίων τὰ ἀποτελέσματα διέκοψαν τὴν συνεργασίαν ἐκείνην, ἀφοῦ διὰ Β. Δ/τος τῆς 16.11 τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἐκηρύχθησαν ἄκυροι καὶ αἱ ἀποφάσεις τοῦ ἀνωτέρου Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου, ἀπομακρυνθέντος τοῦ Μητροπολίτου Μελετίου ἀπὸ τοῦ θρόνου καὶ ἀποκατασταθέντος εἰς αὐτὸν τοῦ

τέως Μητροπολίτου Θεοκλήτου, ὡς καὶ ἄλλων καθαιρεθέντων ἀρχιερέων εἰς τοὺς οἰκείους θρόνους, τοῦ δὲ Ἀλιβιζάτου ἀπομακρυνθέντος ὄχι μόνον ἐκ τῆς θέσεως τοῦ Τμηματάρχου παρὰ τῷ Ὑπουργείῳ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς καθηγεσίας παρὰ τῷ Πανεπιστημίῳ, ὅπου οὗτος εἶχε διορισθῆ εὐρισκόμενος ἤδη ἐν Ἀμερικῇ ἐν ἔτει 1919, μέχρι τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ Σεπτεμβρίου 1922, ὅτε ἐπανῆλθεν εἰς ἀμφοτέρας τὰς ἐν λόγῳ θέσεις.

Ὅχι δὲ μόνον τοῦτο, ἀλλὰ διὰ τῶν παρὰ τῇ τότε Ἐπαναστατικῇ Κυβερνήσει καὶ ἐν τῇ Θεολογικῇ Σχολῇ ἐνεργειῶν του, ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τῶν ἐν αὐτῇ συναδέλφων του Γρηγορίου Παπαμιχαήλ καὶ τῇ ὑποστηρίξει τῆς τε Σχολῆς καὶ τῆς «Παγκληρικῆς ἐνώσεως», ὡς καὶ τινων μετ' αὐτῆς συνεργαζομένων εὐσεβῶν λαϊκῶν παραγόντων, ἐπετεύχθη ἡ ὑπὸ ἀριστίνδην Συνόδου πλήρωσις, ἐκτὸς πολλῶν χηρευσῶν Μητροπόλεων καὶ τοῦ Πρώτου Θρόνου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος διὰ τοῦ ἀρίστου Ἑλληνοῦ κληρικοῦ, τοῦ Ἀρχιμανδριτοῦ Χρυσοστόμου Παπαδοπούλου, καθηγητοῦ τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου, ὀνομασθέντος «Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος». Ἐπὶ δὲ τούτοις διὰ Β. Δ/τος συνῆλθεν ἐν Ἀθήναις («Ἡ Ἱεραρχία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος») τὴν 3.4.1923, ἣτις ἀποκατέστησε τὴν εἰρήνην εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος ἐκδώσασα τὸ ἐξῆς ἱστορικὸν ψήφισμα αὐτῆς: («Ἡ Ἱεραρχία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι συνηθροισμένη, πρὸς ἐξέτασιν γενικῶν ἐκκλησιαστικῶν ζητημάτων καὶ ἐκπροσωποῦσα τὴν ὅλην Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος, ἀναπέμπει αἶνον καὶ εὐχαριστίαν πρὸς τὸ Σωτῆρα Χριστὸν ἐπὶ τῇ θείᾳ συνάρσει ἐπελθούσῃ ἐκκλησιαστικῇ εἰρηνεύσει).

Ἄς προστεθῆ δὲ ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ, ὅτι ἡ εἰρηνοποιὸς ἀρχιεπισκοπεία τοῦ Χρυσοστόμου Παπαδοπούλου, μετὰ τοῦ ὁποίου συνειργάζετο στενῶς πάντοτε ὁ ἀείμνηστος Ἀλιβιζᾶτος, διαρκέσασα ἐπὶ 15ετίαν, ὅσον οὐδενὸς ἄλλου προκατόχου του ἀπὸ τῆς ἐθνικῆς παλιγγενεσίας, δὲν ἐσήμανε μόνον τὴν εἰρηνεύσειν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἀλλὰ καὶ τὴν ἔστω καὶ βραχυτάτην ἀπαρχὴν νέας πνευματικῆς καὶ κοινωνικῆς ζωῆς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ταύτῃ ἀπὸ τοῦ 1923 ἕως τοῦ 1924, ὅτε ἀπεμακρύνθη ὁ Ἀλιβιζᾶτος τῆς παρὰ τῷ οἰκείῳ Ὑπουργείῳ διευθύνσεως τῶν Ἐκκλησιαστικῶν ζητημάτων ἐπὶ τῆς Δικτατορίας τοῦ Στρατηγοῦ Παγκάλου, χωρὶς ὅμως νὰ παύσῃ συνεργαζόμενος μετὰ τοῦ νέου Ἀρχιεπισκόπου Χρυσοστόμου διὰ τὴν βελτιώσιν τῶν πραγμάτων τῆς Ἐκκλησίας. Ἐν δὲ τῶν βασικωτέρων σχετικῶν νομοθετικῶν μέτρων ὑπῆρξεν ἡ σοβαρὰ ἀπαρχὴ τῆς καταλύσεως τοῦ ἰσχύοντος ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τῆς Ἑλλάδος, δυνάμει τῶν προμνημονευθέντων νόμων Σ' καὶ ΣΑ' τοῦ 1852, πολιτειοκρατικοῦ συστήματος, τοῦ ἐπιβληθέντος εἰς αὐτὴν ἐπὶ τῆς ἀντιβασιλείας τοῦ Ὄθωνος διὰ τοῦ Γερμανοῦ νομομαθοῦς Maurer καὶ τοῦ μετ' αὐτοῦ συνεργαζομέ-

νου καθηγητοῦ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀρχιμανδρίτου Θεοκλήτου Φαρμακίδου ἤδη ἐν ἔτει 1833, διὰ νέου Καταστατικοῦ Χάρτου.

Διὰ τοῦ νέου τούτου Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας ἀποκαθίστατο καὶ πάλιν ἡ ἀναγνώρισις τῆς Ἱεραρχίας αὐτῆς, ὡς ἀνωτάτης ἐκκλησιαστικῆς ἀρχῆς, συμφώνως πρὸς τοὺς Ἱ. Κανόνας τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν καὶ ἐξουδετεροῦτο ἡ τέως τυραννικὴ ἀρμοδιότης τοῦ λεγομένου βασιλικοῦ ἐπιτρόπου παρὰ τῇ Ἱερᾷ Συνόδῳ, χαρακτηρισθέντος εὐλόγως ὑπὸ τοῦ ἀειμνήστου καθηγητοῦ Χρ. Ἀνδρουτσου ὡς «κατασκόπου τῆς πολιτείας παρ' αὐτῇ», ἅμα δὲ ἐθεσπίζετο καὶ ἡ ὑπὸ τῆς Ἱεραρχίας ἐκλογή τῶν ἀρχιερέων, ἔστω καὶ ἂν τὰ ἐν λόγῳ μέτρα ἀνετράπησαν ἢ καὶ ἐτροποποιήθησαν μετ' ὀλίγον.

Ἴνα δὲ ἐπανέλθωμεν εἰς τὴν χρονολογικὴν σειρὰν τῶν κυριωτέρων ἐκδηλώσεων τῆς πρὸς τὴν μητέρα Ἐκκλησίαν καὶ τὴν ἐπιστήμην αὐτῆς, τὴν Ὁρθόδοξον Θεολογίαν, ἀγάπης τοῦ ἀειμνήστου Ἀλιβιζάτου, μία σοβαρὰ ἐκδήλωσις τῆς ἀγάπης ταύτης ἦτο τὸ ἐνεργὸν καὶ δὴ πρωτοποριακὸν μέρος του εἰς τὴν ἐν ἔτει 1931 σύγκλησιν ἐν Ἀθήναις τοῦ Α' Πανελληνίου Θεολογικοῦ Συνεδρίου, τοῦ ὁποίου εὐγλωττον δεῖγμα εἶναι τὰ ὑπ' αὐτοῦ ἐκδοθέντα σχετικὰ Πρακτικὰ αὐτοῦ ἐκ σελ. 540. Μετὰ δὲ τὸ Συνέδριον ἐκεῖνο ἐπηκολούθησαν μὲν μετ' ἐνεργοτάτης συμμετοχῆς τοῦ ἀνδρὸς τὰ ἔστω κατ' ἀραιὰ χρονικὰ διαστήματα συνελθόντα παρόμοια θεολογικὰ Συνέδρια τοῦ 1952 καὶ τοῦ 1963, ὡς καὶ τὸ πέρυσι συνελθὸν Θεολογικὸν Συνέδριον ἐν τῇ Μ. Αἰθούσῃ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας ἀπὸ 31.4. μέχρι 4.5.1969, ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Μ. Ἀρχιεπισκόπου Ἱερωνύμου μὲ πρῶτον ἀντιπρόεδρον τὸν Ἀλιβιζάτον, ὅστις καὶ ὑπῆρξε καὶ ὁ πρῶτος αὐτοῦ ὀμιλητής.

Ζωηρότατον ὑπῆρξε τὸ διαφέρον, ὡς καὶ ἡ συμμετοχὴ τοῦ Ἀλιβιζάτου ἤδη διὰ τὴν διοργάνωσιν τοῦ ὑπὸ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου τῶν Ἀθηνῶν προταθέντος, τῇ ὑλικῇ ἐνισχύσει τοῦ Κράτους πραγματοποιηθέντος καὶ ὑπὸ μεγάλης ἐπιτυχίας στεφθέντος ἐν ἔτει 1936 Α' Πανορθόδοξον Θεολογικὸν Συνέδριον μὲ συμμετοχὴν τῶν πλείστων ἐκ τῶν ἀπανταχοῦ Ὁρθόδοξων Θεολογικῶν Σχολῶν τῶν ἐλευθέρων χωρῶν, τοῦ ὁποίου Συνεδρίου ἡ ἐπίσημος ἔναρξις ἐγένετο ἐν τῇ Μ. Αἰθούσῃ τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ ἀειμνήστου βασιλέως Γεωργίου τοῦ Β' καὶ τοῦ τότε πρωθυπουργοῦ Ἰωάννου Μεταξᾶ, μὲ εἰσηγητὴν τὸν πρόεδρον τοῦ Συνεδρίου καθηγητὴν Ἀλιβιζάτον ἀναπτύξαντα τὴν σημασίαν καὶ τοὺς σκοποὺς αὐτοῦ. Ἐν τῷ λόγῳ του ἐκείνῳ ἄς σημειωθῇ, πρὸς τοῖς ἄλλοις, ὅτι ἐρρίφθη ἡ ἰδέα καὶ ἐτονίσθη ἡ ἀναγκαιότης τῆς ἐκκλησιαστικῆς οἰκουμενικῆς κινήσεως, ἡ ὁποία ἤδη ἀπὸ τοῦ 1918 ἀπησχόλει τὸν ἄνδρα καὶ μάλιστα ἀπὸ τῆς ἐν ἔτει 1920 συμμετοχῆς του εἰς τὴν εἰδικὴν προκαταρκτικὴν συνδιάσκεψιν τῆς Γενεύης, εἰς τὴν ὁποίαν εἶχε συμμετάσχει ἐκ μέρους τῆς Ἱερᾶς ἡμῶν Συνόδου ὁμοῦ μετὰ τοῦ

ἔπειτα Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν Χρυσοστόμου Παπαδοπούλου. Ἐπὶ τῇ ἐνκαιρίᾳ δὲ ταύτῃ ἄς σημειωθῆ ὅτι, ἔστω καὶ ἔνεκεν τῶν γνωστῶν ποικίλων ἀντιξοοτήτων, αἱ ὁποῖαι ἐπηκολούθησαν εἰς τὸν κόσμον καὶ δὴ παρ' ὅλην τὴν ἀπὸ τῆς Ρουμανίας ἐκδηλωθεῖσαν προθυμίαν διὰ τὴν φιλοξένησιν τοῦ Β' Πανορθοδόξου Συνεδρίου, δὲν κατέστη μέχρι τοῦδε δυνατὴ ἢ πραγματοποιήσις αὐτοῦ.

Κατὰ τὸ ἐπόμενον ἔτος 1937 καὶ δὴ κατὰ μῆνα Αὐγούστου συνεκροτήθησαν ἐν Μ. Βρετανίᾳ δύο παγκόσμια ἐκκλησιαστικὰ Συνέδρια, ἐκ τῶν ὁποίων τὸ ἐν διοργανωθὲν ὑπὸ τῆς μεγάλης διεκκλησιαστικῆς κινήσεως ὑπὸ τὴν προσωνομίαν «Ζωὴ καὶ Ἔργασία» (*Life and Work*) συνήλθεν ἐν Ὁξφόρδῃ, τὸ δὲ ἕτερον διοργανωθὲν ὑπὸ τῆς ἑτέρας διεκκλησιαστικῆς ὁργανώσεως «Πίστις καὶ Τάξις» (*Faith and Order*) μὲ περιεχόμενον τὰ ζητήματα «δόγματος καὶ ἐκκλησιαστικῆς διοικήσεως» συνήλθεν ἐν Ἐδιμβούργῳ. Εἰς τὰ ἐν λόγῳ συνέδρια ἀντεπροσωπεύθη καὶ ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος δι' ὀλίγων ἐκπροσώπων ἀρχιερέων καὶ καθηγητῶν, ἐν οἷς καὶ ὁ Ἀλιβιζᾶτος. Μετὰ δὲ τὸ πέρας τοῦ Β' Συνεδρίου ἐν Ἐδιμβούργῳ ἤρχισεν ἡ προεργασία διὰ τὴν ἵδρυσιν τῆς ἐνιαίας διεκκλησιαστικῆς ὁργανώσεως, ἡ ὁποία καὶ ἐπραγματοποιήθη ὑπὸ τῆς ἐν ἔτει 1948 συνελθούσης ἐν Amsterdam Παγκοσμίου ἐκκλησιαστικῆς διασκέψεως, τῆς ὁποίας μετέσχεν ἐκ μέρους τοῦ Ὁρθοδόξου κόσμου μόνον μία μεγάλη ἑλληνικὴ κληρικολαϊκὴ ἀντιπροσωπεία, μὲ μᾶλλον σημαίνοντα πρόσωπα τὸν ἀειμνήστον Μητροπολίτην Θυατείρων Γερμανόν, ὡς πρόεδρον καὶ τὸν Ἀμίλκαν Ἀλιβιζᾶτον, ἀγγλομαθῆ λαϊκὸν καθηγητὴν τῆς Θεολογίας, ὡς γραμματέα. Ἡ δὲ τότε ἵδρυθεῖσα μεγάλη διεκκλησιαστικὴ ὁργάνωσις ὠνομάσθη «Παγκόσμιον Συμβούλιον Ἐκκλησιῶν» (*World Council of Churches*), καὶ ὡς ἔδρα μόνιμος αὐτῆς ὠρίσθη ἔκτοτε ἡ Γενεύη. Ἡ ἵδρυσις τῆς μεγάλης ταύτης διεκκλησιαστικῆς ὁργανώσεως ψηφισθεῖσα καὶ ὑπὸ τῆς ἑλληνικῆς ἀντιπροσωπείας, ἡ ὁποία ἦτο καὶ ἡ μόνη ὀρθόδοξος, ἐκπροσωποῦσα καὶ τὰ ἑλληνικὰ Πατριαρχεῖα, ἀνεγνωρίσθη καὶ ὑπὸ πασῶν τῶν ἑλληνοφώνων Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, βραδύτερον δὲ καὶ ὑπὸ τῶν λοιπῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, τελευταίας προσχωρησάσης καὶ τῆς Ρωσικῆς Ἐκκλησίας μόλις πρὸ ὀλίγων ἐτῶν.

Ἴνα ἐπανέλθωμεν εἰς τὰ πράγματα τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ὀφείλομεν νὰ σημειώσωμεν, ὅτι ζῶντος ἤδη τοῦ ἀειμνήστου Ἀρχιεπισκόπου Χρυσοστόμου (ἀπεβίωσε τὸ 1938) καὶ ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ ἀειμνήστου Ἀλιβιζᾶτου ἐπληρώθη ἡ παλαιὰ ἐπιθυμία τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου περὶ ἵδρύσεως τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας ἐν τῷ περιβάλλῳ τῆς Ἱ. Μονῆς Πετρούκῃ, ἐπίσης δὲ καὶ τοῦ Θεολογικοῦ Οἰκοτροφείου διὰ τοὺς φοιτητὰς τῆς Θεολογίας, ὡς καὶ τοῦ «Οἴκου Φοιτητρίας» καὶ τῆς «Σχολῆς Διακονισῶν» εἰς τὸν χῶρον τῆς Ἁγίας Βαρβά-

ρας τοῦ Δαφνίου. Βραδύτερον δὲ ιδρύθη ἐν τῇ Μονῇ Πετράκη καὶ τὸ Ἐκκλησιαστικὸν Τυπογραφεῖον, διὰ τὸν ἐξοπλισμὸν καὶ τὴν εὐρυθμὸν λειτουργίαν τοῦ ὁποίου καὶ πάντων ἐκείνων τῶν ιδρυμάτων ἐδέησε νὰ μεριμνήσῃ πάλιν ὁ Ἀλιβιζᾶτος, διὰ τῶν ἐν Ἀμερικῇ φροντίδων τοῦ ὁποίου εὐθὺς μετὰ τὸ πέρας τοῦ Παγκοσμίου Πολέμου ἐπετεύχθη ἡ ἐξασφάλισις συνδρομῆς τῶν ἐκεῖ προτεσταντικῶν Ὄργανώσεων, συνεχισθείσης ἐντατικώτερον κατὰ τὸν συμμοριτοπόλεμον μὲ συγκινητικὰς ἐκδηλώσεις τῆς ἀλληλεγγύης τῶν Προτεσταντικῶν Ἐκκλησιῶν.

Ἐν τῷ μεταξὺ ἐμεσολάβησε καὶ ἡ εἰς τὸν Ἀλιβιζᾶτον ἀνατεθεῖσα ὑπὸ τῆς ἡμετέρας Ἱ. Συνόδου, ἀφ' ἑνός, καὶ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς, ἀφ' ἑτέρου, μέριμνα διὰ τὴν διοργάνωσιν τοῦ «Παγχριστιανικοῦ ἑορτασμοῦ τῆς 1900στῆς ἀμφιετηρίδος τῆς ἀποστολικῆς δράσεως τοῦ Ἀποστόλου τῶν Ἑθνῶν» ἐν Ἑλλάδι καὶ γενικώτερον ἐν τῇ οἰκουμένῃ, τοῦ ὁποίου ἐπιτυχεστάτου ἑορτασμοῦ τρανότατον μαρτύριον πρόκειται εἰς ἡμᾶς ὁ τῇ ἐπιμελείᾳ αὐτοῦ ἐκδοθεὶς ὀγκώδης πανηγυρικός τόμος μὲ χορηγὸν πάλιν τὸ Δημόσιον Ταμεῖον.

Ἐκτὸς ὅμως τῆς καταπληκτικῆς δραστηριότητός του, ὁ ἀειμνηστος ἀνὴρ ἀνέπτυξε καὶ γενικωτέραν ζωηρὰν κοινωνικὴν δρασίαν, εἰς τὴν ὁποίαν ὀφείλεται καὶ ἡ ἐξασφάλισις δαφνιοῦς οικονομικῆς ἐνισχύσεως διὰ ποσοῦ 100.000 δολλαρίων ἐξ Ἀμερικῆς καὶ ἑτέρου μεγάλου ποσοῦ ἐξ Ἀγγλίας διὰ τὴν θεραπείαν τῶν ἀναγκῶν ὄχι μόνον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἀλλὰ καὶ γενικώτερον τοῦ δεινοπαθοῦντος ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν καὶ μετὰ τὸν πόλεμον ἑλληνικοῦ λαοῦ, ὡς καὶ διὰ τῆς προσφορᾶς πολλῶν ὑποτροφῶν διὰ πτυχιούχους τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς. Ἐπὶ δὲ τούτοις διὰ τὸ ἀδιάβλητον τῆς διαθέσεως τῆς ἐξωτερικῆς ταύτης βοηθείας συνεστήθη Συνδικτὴ διαχειριστικὴ Ἐπιτροπὴ, ἣτις καὶ ἐδημοσίευσεν τὰ τῆς σχετικῆς διαχειρίσεως ἐν τῷ ἐπισήμῳ ἐκκλησιαστικῷ ὀργάνῳ («Ἐκκλησία»).

Ὅλη ἡ καταπληκτικὴ αὕτη φανερὰ καὶ ἀφανῆς κοινωνικὴ δρασίς τοῦ ἀειμνήστου Ἀλιβιζᾶτου, εἰς τὴν ὁποίαν πρέπει νὰ προστεθῇ καὶ ἡ ζωηρὰ αὐτοῦ ἐν τῇ ΧΑΝ δραστηριότης, δὲν τὸν ἡμπόδισε νὰ παρακολουθήσῃ καὶ νὰ θεραπεύῃ καὶ τὴν θεολογικὴν Ἐπιστήμην, δείγματα τῆς ὁποίας θεραπείας πρόκεινται πολυάριθμα δημοσιεύματά του, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ ἀρκετὰ πρωτότυπα, ὧν πίνακα εὐρίσκει ὁ βουλόμενος ἐν τῇ ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ κ. Γερασίμου Κονιδάρη δημοσιευθείσῃ βιβλιογραφίᾳ αὐτοῦ.

Ἄλλὰ καὶ ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν ἐτίμησε τὸν ἄνδρα, ἐκλέξασα αὐτὸν τὸ 1962 τακτικὸν μέλος αὐτῆς, ἐν ἔτει δὲ 1967 καὶ πρόεδρον αὐτῆς, μὴ προφθάσαντα δυστυχῶς νὰ ὀλοκληρώσῃ τὴν σχετικὴν του θητείαν, οὔτε νὰ πραγματοποιήσῃ τὸ παλαιὸν του ὄνειρον τῆς κωδικοποιήσεως καὶ τακτοποιήσεως τῶν Ἱερῶν Κανόνων τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας. Τὴν δὲ πρὸς τὴν Ἀκαδημίαν εὐγνωμοσύνην του ἐξεδήλωσεν ὁ

αείμνηστος ἀνὴρ τρανῶς διὰ τῆς δημοσιευθείσης λαμπρᾶς του διαθήκης, διὰ τῆς ὁποίας «καταλείπει εἰς αὐτὴν ἀναπαλλοτριώτως ἅπασαν τὴν ἀκίνητον περιουσίαν του διὰ τὴν ἐπωφελεστέραν ἐκάστοτε ἐκμετάλλευσιν αὐτῆς δι' ὑποτροφιῶν κλπ.». Εἰς τὴν ἀκίνητον δὲ ταύτην περιουσίαν περιλαμβάνεται πρὸ παντὸς τὸ γνωστὸν εἰς τὴν ὁδὸν Βουλῆς καὶ Μητροπόλεως ἀκίνητον, ὡς καὶ ἄλλα τινα ἐν Ἀθήναις καὶ ἐν Καλαμακίῳ. Ἐπὶ πλεόν δὲ ἡ Ἀκαδημία, ἅμα τῇ ἀναγγελίᾳ τοῦ θανάτου, ἐξεπλήρωσε προσοικόντως τὸ βαρὺ πένθος τῆς καὶ δι' ἄλλων ἐκδηλώσεων, ἐν αἷς καὶ ἡ ἐντολῇ τῆς Συγκλήτου αὐτῆς διοργανωθείσα ἀποψινὴ ἐπίσημος σύναξις.

Ὁ Ἀμίλκας Ἀλιβιζᾶτος ἐνεφορεῖτο καὶ ἐφλέγετο, καθ' ἅπαντα τὸν βίον του, ὑπὸ τῆς ἀγάπης πρὸς τὴν μητέραν ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν, ὡς καὶ πρὸς τὴν ἱεράν ἐπιστήμην τῆς, τὴν Θεολογίαν, καὶ πρὸς τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν γενέτειράν του. Εἰς ταῦτα προσθετέα καὶ ἡ ἀγάπη του ἡ μεγάλη πρὸς τὴν ἐκκλησιαστικὴν οἰκουμενικὴν κίνησιν. Ἡ τελευταία δὲ αὐτῆ ἀγάπη τὸν ὄθει ἐπιμόνως ὅπως, παρὰ τὴν κρίσιμον κατάστασιν τῆς ὑγείας του, μετάσχῃ τῆς τελευταίας ἐν Ὑόρκῃ τῆς Ἀγγλίας συνεδρίας τῆς «Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν» κατὰ τὸν παρελθόντα Ἀύγουστον, ὅτε οὗτος μὲν ἀπῆλθε τοῦ κόσμου τούτου κατὰ τὴν δευτέραν ἡμέραν ἀπὸ τῆς ἐνάροξεως τῶν συνεδριῶν αὐτῆς, τὴν 11ην Ἀυγούστου 1969, κατὰ δὲ τὴν ἐπομένην ἡμέραν ὁ μὲν Γενικὸς Γραμματεὺς τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου Ἐκκλησιῶν κ. Dr. Eugen Blake ἀνήγγειλεν εἰς τὴν Ὀλομέλειαν αὐτοῦ ἐν τῷ μέσῳ γενικῆς θλίψεως τὸν θάνατον τοῦ ἀνδρός, ὁ δὲ ἐπίτιμος Γεν. Γραμματεὺς τοῦ Π.Σ.Ε. καὶ ἡ ψυχὴ αὐτοῦ κ. Visser T' Hooft, ὁμιλῶν μετὰ τὸν Γεν. Γραμματέα, ἐδήλωσε περὶ τοῦ αἰοιδίμου ἀνδρός, ὅτι «ὁ Ἀλιβιζᾶτος ἐχρησιμοποιήθη ὡς ὄργανον διὰ τὴν λεπτοτέραν καὶ θετικωτέραν οἰκουμενικὴν δρασίαν, ἣν ἠδύνατό τις νὰ ἐπιτύχῃ εἰς τὴν γενεάν του». Καὶ ἡ ἱστορικὴ ἐκείνη συνεδρία ἐπεσφραγίσθη μὲ ὕμνους ἐπικηδεῖους ἑλληνικοὺς καὶ οἰκουμενικοὺς καὶ μὲ τὴν ἐν ἐνὶ στόματι ἀναφώνησιν «Αἰωνία ἡ μνήμη αὐτοῦ», μὲ τὴν ὁποίαν ἀναφώνησιν κατακλείεται καὶ ἡ εἰδική μου λιτὴ αὐτῆ ἐπιμνημόσυνος προσφορά.

— «Αἰωνία λοιπὸν ἡ μνήμη τοῦ ἐξόχου Ἑλληνοῦ καὶ χριστιανοῦ Ὀρθοδόξου ἐπιστήμονος Ἀμίλκα Ἀλιβιζᾶτου».